

В некоторых европейских странах до 80% новой продукции выпускается на оборудовании, привлеченном с лизинга.

Россия существенно отстает от многих стран по развитию лизинга. По последним опубликованным данным, объем договоров по лизингу в России составляет лишь около 4% всех инвестиций. Потенциальных зарубежных инвесторов отпугивает отсутствие стабильной законодательной базы для инвестирования в реальный сектор экономики.

Лизинг 90-х годов имеет свои особенности. В лизинговые соглашения, особенно в США и во Франции, часто включаются специальные условия об "устарелости".

Это означает, что лизингодатель во время действия договора лизинга обязан заменить лизингополучателю морально устаревший объект лизинга на более новый и совершенный.

По законодательству ряда стран, лизинговые сделки являются незавершенными и не числятся на балансах обоих партнеров. Это означает, что обо-

юдному учету подлежат только неуплаченные лизинговые взносы. Таким образом, лизингодатель может пользоваться инвестиционными налоговыми льготами, что приводит к росту его чистой прибыли.

Опыт Московской лизинговой компании свидетельствует о высокой эффективности лизинга как механизма финансовой поддержки малого бизнеса. Это нашло отражение в Программе развития и поддержки малого бизнеса г. Москвы на 2001-2003 гг. В Программе предусмотрены расширение структуры потенциальных объектов лизинга, развитие практики так называемых "пакетных услуг", когда получение услуг по лизингу сопровождается предоставлением производственных помещений, технической поддержкой, обучением персонала предприятий малого бизнеса.

Реализация в полном объеме всех намеченных в Программе мер позволит существенно повысить роль и эффективность лизинга как механизма финансовой поддержки малого бизнеса.

ЛИТЕРАТУРА

1. Кудинов Л.Г. Инновационные стратегии в машиностроении. - М.: Государственная экономическая академия, 1998. - С. 224.
2. Лещенко М.И. Основы лизинга: Учеб. пособие. - М.: Финансы и статистика, 2000. - С. 25 - 26.
3. Социально-экономические проблемы России: Справочник / ФИПЭР. - СПб.: Норма, 1999. С. - 140 - 141.
4. Горфинкель В.Я., Швандар В.А. Малый Бизнес:- Москва 2003

MİKROSUVARMANIN YENİ TEXNİKA VƏ TEKNOLOGİYASININ YARADILMASI MƏSƏLƏLƏRİNİN HƏLLİNƏ ƏVVƏLCƏDƏN OLAN TƏLƏBLƏR

E.B.CAVADZADƏ, aspirant
Azərbaycan ET Eroziya və Suvarma İnstitutu

Azərbaycan Respublikasında əhalini kənd təsərrüfatı məhsulları ilə təmin etmək yalnız mövcud kənd təsərrüfatı bitkilərinin məhsuldarlığını artırmaq və əlavə ərazilərin əkin dövryyəsinə salınması yolu ilə mümkün ola bilər. Buna görə də kənd təsərrüfatı bitkilərinin məhsuldarlığının artırılmasında əsas faktorlardan biri olan suvarma xüsusi əhəmiyyət kəsb edir.

Bununla belə bəzi zonaların suvarma suyu ilə kifayət qədər təmin olunmaması torpaqların təbii məhsuldarlığından tam istifadə etməyə imkan vermir. Həmçinin suvarma norma və qaydalarına düzgün riayət olunmaması nəticəsində sahələrdə torpağın üst məhsuldar qatı yuyulub aparılır, sahəyə normadan artıq verilən su sızmaya itirilir ki, bu da qrunut sularının səviyyəsinin qalxmasına və torpaqların şorlaşmasına gətirib çıxarır (1).

Suvarma o zaman effektiv olur ki, suvarma suyu ilə birlikdə qida elementlərinin də bitkilərə çatdırılması mümkün olsun.

Kübrələmə suvarmasının istənilən suvarma üsulunda aparılmasına baxmayaraq nəzərə almaq lazımdır ki, yerüstü suvarmada kübrələrin sahədə bərabər şəkildə

paylanması mümkün olmur. Bundan başqa kifayət həcmdə kübrənin suvarma suyu ilə birlikdə dərinə sızma nəticəsində itkiyə getməsinə səbəb olur.

Bütün bu deyilən çatışmazlıqları aradan qaldırmaq üçün Azərbaycan şəraitində yeni müterəqqi suvarma texnika və texnologiyalarının yaradılmasına və tətbiqinə ehtiyac duyulur. Bu texnikalardan istifadə etdikdə bitkilər suvarma suyu ilə onların təbii su tələbatının gedişinə uyğun təmin olunurlar. Bu zaman bitkinin normal inkişafı üçün mikroiqlim şəraiti yaranır və məhsuldarlıqda artım müşahidə olunur. Həmçinin şırım suvarmasına nisbətən suvarma suyuna da qənaət olunur (2,3).

Yeni suvarma texnika və texnologiyasının tətbiqində əsas məsələ suyun optimal şəkildə paylanmasına nail olmaqdır. Suvarmanın effektivlik göstərijisi nə qədər yüksəkdirsə, məhsuldarlıq da bir o qədər yüksək olur. Həmçinin qeyd etmək lazımdır ki, suvarmanın texnologiyası məsələsinin həllində optimallaşdırma problemini nəzərə almaq lazımdır.

Bu problem aqrobioloji, ekoloji və sosial-iqtisadi qiymətləndirməni özündə birləşdirməlidir.

Aqrobioloci tələbatda bitkinin su ilə normal təmin olunması nəzərdə tutulur. Buna görə də suvarma texnikası suyun tələb olunan miqdarda və bitkinin bioloci fazalarına uyğun müddətlərdə verilməsini, suyun sahədə və torpaq qatında bərabər şəkildə paylanılmasını, suvarmanın ətrafmühitə müsbət təsirini, və s. təmin etməlidir.

Ekoloji təlabata mikrorelyefin torpağın mexaniki tərkibinin və meliorativ vəziyyətinin yaxşılaşdırılması və saxlanması aiddir. Buna görə də suvarma texnika və texnologiyası su eroziyasına, suyun torpağın aşağı qatlara filtrasiyasına, torpaqların təkrar şorlaşmasına və bataqlaşmasına yol verməməlidir.

Sosial-iqtisadi təlabata sahədə suvarma texnikasından, suvarma suyundan və əl əməyindən səmərəli istifadə olunmasını təmin etməlidir. 1

Mikrosuvarmanın yeni texnika və texnologiyasının yaradılması zamanı aşağıdakı tapşırıqları öyrənmək (tədqiq etmək) və həll etmək lazımdır:

1. Suvarma sistemlərinin avtomatlaşdırılması və istismarının asanlaşdırılması, əl əməyinin şəraitinin və xarakterinin yaxşılaşdırılması ;

2. Kənd təsərrüfatı bitkilərinin suvarılmasında azintensivli suvarma texnologiyasını tədqiq etmək;

3. Yeni suvarma texnikasının (yaradılması) tətbiq edilməsi, su paylanmasının avtomatlaşdırılması, torpağın və havanın nəmlik dinamikasının öyrənilməsinin avtomatlaşdırılması;

4. Bitkilərin yarpaqlı sahəsindən olan buxarlanmanın tədqiqi, sahənin mikroiqliminin nizamlanması;

5. Topaqda və havada nəmliyin yaradılmasına sərf olunan suyun nisbəti;

6. Kənd təsərrüfatı bitkilərinin yetişdirilməsi və məhsul yığımının mexanikləşdirilməsi, mineral və üzvi gübrələrin suvarma texnikası vasitəsilə verilməsi;

7. Su verilməsinin intensivliyini aşağı salmaq və onu su tələbatına maksimum yaxınlaşdırılması yolu ilə bitkiyə torpağa və havanın yerüstü hissəsinə uzun müddətli azin-

tensivli təsir etmək;

8. Dərinə sızmaya və sahədən su atılmasının qarşısını almaq yolu ilə suvarma texnikasının faydalı iş əmsalını yüksəltmək;

9. Suyun kiçik normalarla gündəlik verilməsi zamanı atmosfer yağıntılarından səmərəli istifadəyə nail olmaq;

10. Kənd təsərrüfatında əsas problemlərindən biri olan torpağın aktiv qatında nəmliyin optimal səviyyədə saxlanmasına nail olmaq;

11. Sistemin konstruksiyasının yaradılmasında və ya yenilənməsində müasir materiallardan istifadə etməklə sistemin dəyərini və həcmi aşağı salmaq;

12. Sistemin altındakı torpaq sahəsini azaltmaq və bu sahədən daha səmərəli istifadəyə nail olmaq;

13. Bitkilərin su təminatının optimallaşdırılması parametrlərinin hazır-lanması;

14. Azintensivli suvarma texnologiyasının iqtisadi effektivliyinin qiymətləndirilməsi;

15. Tədqiqatın nəticələrinin geniş ərazilərdə tətbiqi.

Suvarmanın yeni mütərəqqi texnika və texnologiyasının, rejiminin yaradılmasında vacib məqsəd vegetasiya müddətində, bitkinin inkişaf fazalarına müvafiq olaraq torpağın aktiv qatında lazım olan nəmliyi yaratmaq və həddindən artıq nəmlənməyə yol verməməkdən ibarətdir.

Suvarmanın yeni mütərəqqi texnika və texnologiyasının, rejiminin yaradılmasında əsas məsələlərdən biri, havanın nəmliyinin idarə oluna bilən səviyyədə saxlanması və torpağın aktiv qatında su ehtiyatlarının optimal şəraitdə nizamlanmasından ibarətdir. Bu zaman yol vermək olmaz ki, torpaqda olan nəmlik torpağın sərhəd su tutumuna (SST) çatdırılsın.

Bu da torpağın akkulyasiya qabiliyyətinin saxlanmasına imkan verir ki, kiçik normalarla suvarma hesabına vegetasiya müddətində düşən atmosfer yağıntılarından daha səmərəli istifadə olunur və bitkinin inkişafı üçün optimal şərait yaranır.

ƏDƏBİYYAT

1. Алиев Б.Г. "Техника орошения в Азербайджане". Баку, 1994, с. 56 2. Алиев Б.Г., Алиев З.Г. Техника орошения для фермерских и индивидуальных хозяйств Азербайджана. Баку, 1998, с.96 3. Сапунков А.П. Механизация полива дождеванием. М., 1984, с. 38

YENİ "ARAN" YONCA SORTUNUN KEYFİYYƏTİ VƏ QİDALILIQ DƏYƏRİ

M.B.PAŞAYEV

Azərbaycan Elmi Tədqiqat Yemçilik, Çəmənçilik və Otlqlar İnstitutu

Xüsusi mülkiyyətçilik şəraitində Respublikamızda heyvandarlığın inkişafı, ondan yüksək və keyfiyyətli məhsul əldə edilməsinin əsas şərtlərindən biri möhkəm yem bazası yaradılmasıdır. Mal-qaranı və quşları qidalı və təminatlı yemlərlə təmin etməkdə yonca bitkisinin müstəsna əhəmiyyəti vardır.

Azərbaycan ETYÇ və Oİ tərəfindən yaradılmış və rayonlaşdırılmış Yeni Aran yonca sortu belə bitkilərdən biridir. Respublikamızın fermer təsərrüfatlarında

yoncadan ən çox yaşıl yem və quru ot kimi istifadə olunduğunu nəzərə alıb Yeni Aran yonca bitkisinin bütün çalımlarından yüksək keyfiyyətli yem tədarük etmək, vahid əkin sahəsindən daha çox qida maddələri ilə zəngin kütlə götürmək məqsədilə onun bir sıra kompleks tədbirlərinin düzgün tətbiqi əsas məsələlərdən biri hesab edilir.

Çünki ədəbiyyat məlumatlarından aydın olur ki, yaşıl otun optimal qidalılığa malik olan fazada istifadə